

การออกแบบบรรจุภัณฑ์และพัฒนาระบบมาตรฐาน
เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงาสู่การแข่งขัน
เชิงพาณิชย์ วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน
ต.เกาะสะท้อน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส

Packaging Design and Development of Standardized
Systems to Raise The Level of HomKradang-nga
Brown Rice Products to Commercial Competition Ban
Kohsathon, Kohsathon Subdistrict, Takbai District,
Narathiwat Province

อภิญา บุรีศรี¹ ศุภเชษฐ เป้าวิวัฒน์² ภรณ์ทิพย์ ศรีหมั่น³ สุมาลี เรืองธนู⁴ สุดารัตน์ ถิ่นจะนะ⁵ กษมา แดงสุวรรณ⁶ นุชนาถ อุมูดี⁷
ฤทธิวุธ ภูวพัฒน์⁸ วสันต์ พลาชัย⁹

Apinya Burisi¹ Supachate Paowiwat² Sudarat tinchana³ Porntip Srimun⁴ Sumalee Ruangthanu⁵ Kasama Daengsuwan⁶
Nuchnat Umoodde⁷ Ritthiwut Puwaphat⁸ Wasan Palasai⁹

¹⁻⁹ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

¹⁻⁹ Princess of Naradhiwas University, Thailand

* Corresponding author, E-mail: apinya.b@pnu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้าน เกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้าน เกาะสะท้อนสู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ โดยศึกษาสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบุคคลสำคัญในท้องถิ่น และกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภค จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 2) แบบบันทึกการสัมภาษณ์ 3) แบบประเมินประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มเป้าหมายสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย พบว่า แบบที่ได้รับความนิยมพอใจจาก ผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ ในภาพรวม คือ บรรจุภัณฑ์แบบที่ 1 มีความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนของการพัฒนาระบบมาตรฐานนั้น ได้ยื่นขอการรับรองมาตรฐานจากสำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานขึ้นทะเบียนเลขสารบบอาหาร โดยมีเลขใบสำคัญ คือ 9620106260002 เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้า เป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันเชิงพาณิชย์แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน สู่การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การออกแบบบรรจุภัณฑ์, การพัฒนาระบบมาตรฐาน, การแข่งขันเชิงพาณิชย์, ข้าวซ้อมมือ

Abstract

This research aims to: 1) design a brand and packaging for "Khao Som Mue Hom Kandanga" (Fragrant Brown Rice) from the community enterprise of the Community Rice Center, Ban Ko Sathon, Ko Sathon Subdistrict, Tak Bai District, Narathiwat Province, and 2) develop a standard production system for "Khao Som Mue Hom Kandanga" to enhance its competitiveness in the commercial market. This study examines members of the community enterprise, key local figures, and a sample group of 60 consumers. The research tools used include: 1) a focus group discussion record, 2) an interview record, 3) an evaluation form on the packaging's effectiveness from experts, and 4) a satisfaction survey on the packaging from the target group. The statistical methods used for data analysis include standard deviation, percentage, and mean.

Research findings showed that the packaging design that received the highest consumer satisfaction was Packaging Design 1. Regarding the development of the standard system, the community enterprise applied for certification from the Food and Drug Administration (FDA) and successfully obtained certification. The food registration number assigned is 9620106260002, which helps to build consumer confidence and enhances the commercial competitiveness of the Community Rice Center, Ban Ko Sathon. This contributes to the development of the local economy and promotes sustainable self-reliance in the community.

Keywords: packaging design, standard system development, commercial competitiveness, brown rice

1. บทนำ

การปลูกข้าวเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตคนไทยมาแต่โบราณ ในอดีตคนไทยมุ่งปลูกข้าวเป็นอาหารบริโภค เท่านั้น ต่อมายุคสมัยเปลี่ยนไป ทำให้การปลูกข้าวเปลี่ยนเป้าหมายเป็นการค้าขายมากขึ้น ปัจจุบันเป็นยุคที่มีการทำนา หลายครั้งในรอบปี ทำให้ชาวนาส่วนใหญ่มุ่งทำนา เพื่อขายข้าวเป็นหลัก โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น ข้าวจึงกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย และยังเป็นสินค้าส่งออก ที่ทำรายได้ให้กับประเทศตลอดมา [1] การปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการนั้น ต้องคำนึงถึงเมล็ดพันธุ์ข้าว ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ ที่เหมาะสม ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำนามีแม่น้ำบางนราไหลผ่านพื้นที่ระบบชลประทานเพื่อการเกษตรสถานีสูบน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ [2] สนับสนุนการส่งน้ำในการปลูกข้าว ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่ทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศในจังหวัดนราธิวาส ได้เป็นอย่างดี คือ พันธุ์ข้าวหอมกระดังงาเมล็ดข้าวมีสีน้ำตาลเข้มรูปร่างยาวรี หุงสุกมีลักษณะนุ่มหอมคล้ายดอกกระดังงา มีคุณค่าทางโภชนาการสูง จึงเป็นที่นิยมปลูก และรับประทานกันมากทั้งในจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดใกล้เคียง [3]

วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อนผลิตข้าวได้กว่า 8.4 ตัน ต่อปี บรรจุและจัดจำหน่ายได้ประมาณ 150 กิโลกรัมต่อเดือน ทำให้มีรายได้จากการจำหน่ายข้าวไม่น้อยกว่า 70,000 บาทต่อปีนับว่า

ข้าวหอมกระดังงา เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชน บ้านเกาะสะท้อนได้เป็นอย่างดี จากการลงพื้นที่ และสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่ากระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมกระดังงาใส่ใจทางด้านความปลอดภัยของผู้บริโภค กระทำการทุกขั้นตอนสะอาดและปลอดภัยเสมอมาแต่ยังไม่ได้มีการรับรองมาตรฐานการผลิต เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้า อีกทั้งบรรจุภัณฑ์ข้าวหอมมะลิหอมกระดังงาทั้ง 2 ขนาด คือขนาดบรรจุ 1 กิโลกรัมและ 5 กิโลกรัม ยังไม่มีตราสินค้า ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน บรรจุภัณฑ์ขนาด 5 กิโลกรัม นั้น ยังคงเป็นการบรรจุใส่ถุงพลาสติกมัดปากถุงด้วยยาง จึงไม่ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค จึงนำออกวางขายเฉพาะในตลาดนัดหรือร้านค้าภายในชุมชนเท่านั้น ซึ่งบรรจุภัณฑ์ เป็นสิ่งที่บรรจุหรือห่อหุ้มสินค้า เพื่อสื่อสารการตลาดไปสู่ผู้บริโภค ทั้งยังทำหน้าที่ป้องกัน เก็บรักษาคุณภาพและรสชาติของสินค้าให้คงไว้เป็นอย่างดีแล้ว สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ตัวสินค้าอีกด้วย นอกจากนั้นยังสร้างความดึงดูดใจให้แก่ผู้บริโภคที่พบเห็น มีการแนะนำวิธีการบริโภค ตลอดจนขั้นตอนการผลิต และองค์ประกอบของสินค้านั้น เช่น ส่วนประกอบ, วันเดือนปีที่ผลิต

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญ ในการรับรู้ขั้นต้นของผู้บริโภค เพื่อตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ชี้ให้เห็นถึงการให้น้ำหนักความสำคัญในด้านการออกแบบกราฟิก บนบรรจุภัณฑ์ที่เป็นส่วนให้ข้อมูลและกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ยังเป็นการแสดงภาพลักษณ์ตราสินค้า จากองค์ประกอบของกราฟิกเอง และยังเป็นการโฆษณาได้อีกทางหนึ่ง

[4] ดังนั้นการเลือกบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับตัวสินค้าจึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์

จากสภาพปัญหาบรรจุภัณฑ์ และมาตรฐานการผลิตของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน ให้มีความเหมาะสม เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และรองรับการขนส่งในระยะไกล ยืดอายุการเก็บรักษา และออกแบบกราฟิกให้สวยงาม โดยมีแนวทางการพัฒนา บรรจุภัณฑ์ 5 ด้าน ประกอบด้วย การใช้วัสดุทำบรรจุภัณฑ์, รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ ฉลากบนบรรจุภัณฑ์, ต้นทุนการผลิตของบรรจุภัณฑ์ และประโยชน์ของบรรจุภัณฑ์ [5] เป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ตัวผลิตภัณฑ์สร้างความแตกต่าง และการจดจำอีกทั้งยังพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตข้าว และยื่นเอกสารหลักฐานขอรับรองมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ขึ้นทะเบียน เลขสารบบอาหาร เพื่อสร้าง

ความมั่นใจให้แก่ลูกค้า ให้ผลิตภัณฑ์ข้าวซ้อมมือข้าวหอมกระดังงาเป็นที่ยอมรับและถูกใจผู้บริโภค เป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันเชิงพาณิชย์ แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเกาะสะท้อน นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน และการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อออกแบบตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าว

ชุมชนบ้าน เกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

2.2 เพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อนสู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และพัฒนาระบบมาตรฐาน เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา สู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเขตพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

2) กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากกลุ่มประชากรจำนวน 60 คน ดังนี้

2.1 สมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 คน

2.2 บุคคลสำคัญในท้องถิ่น จำนวน 10 คน

2.3 ประชาชนทั่วไปที่บริโภคข้าวซ้อมมือจากวิสาหกิจชุมชน จำนวน 40 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการผลิตและการบรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน

2) แบบบันทึกการสัมภาษณ์สมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อนเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และสภาพปัญหาของบรรจุภัณฑ์และกระบวนการผลิตข้าวซ้อมมือในปัจจุบัน

3) แบบประเมินประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนา ด้านปกป้องผลิตภัณฑ์ด้านการบรรจุ ด้านอำนวยความสะดวก ด้านส่งเสริมการจัดจำหน่าย เป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ น้อยมาก น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด

4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ที่ได้พัฒนาขึ้น สำหรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะ สะท้อน บุคคลสำคัญในท้องถิ่น และประชาชนทั่วไปที่บริโภคข้าวซ้อมมือจากวิสาหกิจ

ชุมชนบ้านเกาะสะท้อน โดยประเมินการวิจัยครั้งนี้จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ซึ่งเกณฑ์ในการวิเคราะห์จะใช้ช่วงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ [6] ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.49

หมายถึง ความพึงพอใจน้อยมาก

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49

หมายถึง ความพึงพอใจน้อย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49

หมายถึง ความพึงพอใจปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.49

หมายถึง ความพึงพอใจมาก

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 – 5.00

หมายถึง ความพึงพอใจมากที่สุด

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์และพัฒนาระบบมาตรฐาน เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงาสู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชน บ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ ทั้งก่อนและหลังการออกแบบ จากกลุ่มเป้าหมาย

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการรวบรวมข้อมูลและจากการศึกษาเอกสาร หนังสือ, สิ่งพิมพ์, บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในด้านหลักการออกแบบกราฟิก บนบรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน จากแบบบันทึก การสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบประเมินประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบ ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ โดย วิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1) ตรวจสอบแบบบันทึกการสนทนากลุ่มแบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบประเมินประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ที่ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ที่ผ่านการกรอกครบถ้วน

2) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา แสดงผลการวิเคราะห์ ในรูปตารางประกอบคำอธิบายเหตุผล ค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการ

อธิบายข้อมูล ลักษณะทางประชากร รวมทั้งประสิทธิภาพและความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งก่อน-หลัง การประเมินคุณค่าในรูปแบบบรรจุภัณฑ์และข้อเสนอแนะจากกลุ่มเป้าหมาย

4. ผลการวิจัย

4.1 การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสครอบคลุม ด้านบรรจุภัณฑ์ และด้านตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา ตราเกาะสะท้อน ดังนี้

ตารางที่ 1 ออกแบบตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เปรียบเทียบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงารูปแบบเดิมกับรูปแบบใหม่

รูปแบบเดิม	รูปแบบใหม่
	
ตรารูปแบบเดิม	ตรารูปแบบใหม่
	

บรรจุภัณฑ์ขนาด 1 กิโลกรัม เดิมไม่มีเครื่องหมาย อย.และใช้รูปแบบบรรจุภัณฑ์ร่วมกับวิสาหกิจชุมชนอื่น

รูปแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ ขนาด 1 กิโลกรัม มีเครื่องหมาย อย.และแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน

ตารางที่ 1 ออกแบบตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เปรียบเทียบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงารูปแบบเดิมกับรูปแบบใหม่ (ต่อ)

รูปแบบเดิม	รูปแบบใหม่
	
บรรจุภัณฑ์ขนาด 5 กิโลกรัม รูปแบบเดิมในถุงพลาสติกปิดปากถุงด้วยหนังยาง	รูปแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ ขนาด 5 กิโลกรัม ในถุงพลาสติกใส สกรีนฉลากบรรจุภัณฑ์ ที่มีสีสันทัดใส่แสดงรายละเอียดครบถ้วน

จากตารางที่ 1 มีการปรับตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ข้าวซ้อมมือมีขนาดบรรจุ 2 ขนาด คือ ขนาด 1 กิโลกรัม บรรจุในถุงแฉกคัมซึล สุญญากาศพร้อมฉลากบรรจุภัณฑ์ และขนาด 5 กิโลกรัม บรรจุในถุงพลาสติกใสสกรีนฉลากบรรจุภัณฑ์ ที่มีสีสันทัดใส่ รายละเอียดครบถ้วน ทั้งข้อมูลการหุงให้นุ่มหอมอร่อย แสดงหมายเลขสารบบอาหารที่ผ่าน การรับรองมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าสามารถ ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี มีเอกลักษณ์ที่ลูกค้าจดจำได้ง่าย

4.2 การพัฒนาระบบมาตรฐาน เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงาสู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ได้จัดเตรียมสถานที่ ผลิตข้าว ซ้อมมือหอมกระดังงาให้ตรงตามหลักเกณฑ์วิธีการผลิตที่ได้มาตรฐาน จากนั้นจัดเตรียมเอกสาร และยื่นเอกสารขอ อนุญาตตั้งสถานที่ผลิตอาหาร

เตรียมพร้อมรับการตรวจประเมินสถานที่จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เมื่อสถานที่ผลิตผ่านการตรวจประเมินแล้วจึงยื่นขอเอกสารอนุญาตขอรับเลขสารบบ “13 หลัก” (เลข อย.) ที่กำหนดคุณภาพหรือ มาตรฐาน ผ่านระบบ SKYNET สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข โดยวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ได้รับใบอนุญาตมีเลขใบสำคัญ คือ 9620106260002 เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้า เป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันเชิงพาณิชย์ แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน สู่การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

4.3 การประเมินประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ 1 คน ผู้ประกอบการ 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตบรรจุภัณฑ์ 1 คน โดยใช้เป็นแบบ มาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ผลการประเมิน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยผลการประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เปรียบเทียบ 3 แบบ

เกณฑ์ในการพิจารณา	แบบที่ 1 ได้คะแนนอันดับ 1		แบบที่ 2 ได้คะแนนอันดับ 2		แบบที่ 3 ได้คะแนนอันดับ 3	
	ค่าเฉลี่ย	ค่าพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าพึงพอใจ
1.ด้านปกป้องผลิตภัณฑ์	4.78	มากที่สุด	4.44	มาก	3.56	มาก
2.ด้านบรรจุภัณฑ์	5.00	มากที่สุด	4.67	มากที่สุด	3.33	ปานกลาง
3.ด้านอำนวยความสะดวก	4.33	มาก	3.67	มาก	3.56	มาก
4.ด้านส่งเสริมการจัดจำหน่าย	4.75	มากที่สุด	3.75	มาก	3.33	ปานกลาง
ผลรวมทุกด้าน	4.70	มากที่สุด	4.70	มาก	3.44	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพบรรจุภัณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มาเปรียบเทียบเพื่อหาแบบบรรจุภัณฑ์ที่ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดปรากฏว่าแบบที่ 1 ได้คะแนนอันดับ 1 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไข แบบบรรจุภัณฑ์ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนจัดทำต้นแบบบรรจุภัณฑ์ ผลการประเมินประสิทธิภาพโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีเพียงด้านอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยได้ทำการปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จึงนำไปจัดพิมพ์บรรจุภัณฑ์ และให้ผู้เกี่ยวข้องได้ประเมินความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์

4.4 ผลการสำรวจความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 70 มีอายุมากกว่า

40 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 55 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 21 คนคิดเป็นร้อยละ 35 มีรายได้ต่อเดือน 20,000 บาทขึ้นไป จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 55 การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ ทำให้ทราบถึงค่าคะแนน เฉลี่ยผลการประเมินแยกย่อยเป็นรายด้านทั้งด้านเอกลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ ด้านข้อความบนบรรจุภัณฑ์ด้าน ขนาดของบรรจุภัณฑ์ ด้านรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ ด้านสีของบรรจุภัณฑ์ และด้านวัสดุของบรรจุภัณฑ์ สามารถ พิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อบรรจุภัณฑ์

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ด้านเอกลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์	4.88	0.32	มากที่สุด
2. ด้านข้อความบนบรรจุภัณฑ์	4.47	0.50	มาก
3. ด้านขนาดของบรรจุภัณฑ์	4.98	0.13	มากที่สุด
4. ด้านรูปทรงของบรรจุภัณฑ์	4.90	0.30	มากที่สุด
5. ด้านสีของบรรจุภัณฑ์	4.93	0.25	มากที่สุด
6. ด้านวัสดุของบรรจุภัณฑ์	4.89	0.31	มากที่สุด
ภาพรวมความพึงพอใจทั้งหมด	4.82	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 หลังจากส่งมอบบรรจุภัณฑ์จากการออกแบบให้แก่วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อนแล้ว ผู้วิจัยได้ส่งเสริมความรู้ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มช่อง

ทางการจัดจำหน่ายข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา และให้ความรู้การจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มวิสาหกิจ และการทำบัญชีครัวเรือน มีการประเมินผลสัมฤทธิ์เปรียบเทียบก่อนและหลัง

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบก่อนและหลังการพัฒนา

รายการเปรียบเทียบ	เปรียบเทียบก่อน-หลัง	
	ก่อน	หลัง
ยอดขาย (บาท)	5,800	9,000
ต้นทุน-ค่าใช้จ่าย (บาท)	3,000	4,000
กำไรสุทธิ (บาท)	2,800	5,000
ช่องทางการจัดจำหน่าย	ออฟไลน์	ออฟไลน์และออนไลน์

จากตารางที่ 4 พบว่า ยอดขาย ต้นทุน-ค่าใช้จ่าย กำไรสุทธิ และช่องทางการจัดจำหน่าย เพิ่มขึ้นจากเดิมก่อนผู้วิจัย จะดำเนินการออกแบบตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์สินค้าแบบใหม่

5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงา วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชน บ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ให้ครอบคลุมด้านเอกลักษณ์ ของบรรจุภัณฑ์ ข้อความ รูปทรง สีและวัสดุของบรรจุภัณฑ์กลุ่มตัวอย่าง มีความพึง

พอใจของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.82 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงาตราเกาะสะท้อน ให้รองรับการบรรจุ 2 ขนาด คือ ขนาด 1 กิโลกรัม บรรจุในถุงแฉกคัมซีลสุญญากาศ และขนาด 5 กิโลกรัม บรรจุในถุงพลาสติกใสสกรีนฉลากบรรจุภัณฑ์ที่มีสีสันสดใส รายละเอียดครบถ้วน แสดงหมายเลขสารบบอาหาร ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี มีตราสินค้าที่แสดง ถึงอัตลักษณ์ชุมชนที่ลูกค้าจดจำได้ง่าย ภายใต้ชื่อตรา “เกาะสะท้อน” สอดคล้องกับงานวิจัย [7] ที่พบว่าทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบชื่อตราสินค้า โดยเลือกใช้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไท - ยวน ออกแบบบรรจุภัณฑ์และชื่อตราสินค้าว่า “ฝ้ายวนตอถนนคต” ทำให้ฉลากบรรจุภัณฑ์มีความโดดเด่นน่าจดจำ พร้อมทั้งแนะนำการนำสินค้าเพื่อเข้าสู่กระบวนการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาสินค้าที่ยั่งยืน นอกจากนี้ [8] ที่ได้ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP มีแนวทางในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สู่ตลาดสากล มุ่งเน้น การออกแบบรูปทรง สี ตัวอักษร ลวดลายบนบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบฉลากสินค้าให้มีความทันสมัยสามารถสื่อสารตัวผลิตภัณฑ์ภายในแก่ผู้บริโภค ณ จุดขายได้ อีกทั้ง [9] ได้ศึกษาการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรหมานิคมจังหวัดสกลนคร ให้ตรง

ตามความต้องการผู้บริโภคมากที่สุด มุ่งเน้นสื่อถึงเอกลักษณ์ รูปลักษณ์ รูปทรง การใช้สี รวมถึงการจัดวางตัวอักษร ข้อความ ภาพกราฟิกด้านการขนส่งเพื่อสร้างแรงดึงดูดใจ ให้กับผู้บริโภค [10] ได้ศึกษาการพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำปลาปรุงรสตราปลาร้า พรวาย พบว่า ออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้สื่อสารตัวสินค้าได้อย่างชัดเจน ทั้งตราสัญลักษณ์ภาพประกอบที่โดดเด่น มีความเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงมีข้อมูลบนฉลากสินค้าครบถ้วน ทำให้ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายอยู่ใน ระดับมาก ซึ่งเป็นรูปแบบที่ทันสมัยมีความชัดเจน และยังมีการสร้างตราสัญลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นโลโก้แบบมาสคอต ใช้สีสันทันต่อการไล่ระดับความเข้มอ่อนให้เกิดมิติสามารถดึงดูดความสนใจผู้บริโภคได้มากขึ้น [10]

5.2 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์และพัฒนาระบบมาตรฐานเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ข้าวซ้อมมือหอมกระดังงาสู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านเกาะสะท้อน ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ควรแนะนำช่องทางการโฆษณา และจัดจำหน่ายสินค้าให้มีความหลากหลายตามเทคโนโลยีในปัจจุบัน เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต และยกระดับเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมวิชาการเกษตร. (2541). วิวัฒนาการพันธุ์ข้าวไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยข้าวกรมวิชาการเกษตร.
- [2] สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส. (2565). [ออนไลน์]. ข้อมูลทั่วไปจังหวัดนราธิวาส [สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2565]. จาก <http://drp.ntwo.moph.go.th/moph-nwt/info-history>
- [3] ศูนย์ข้อมูลข้าวตลาดเฉพาะ กรมการข้าว. (2565). [ออนไลน์]. ข้าวหอมกระดังงา [สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2565]. จาก <https://thairicedb.com/rice-detail.php?id=36>.
- [4] สุวิทย์ วงศ์จิราภาณิชย์. (2554). ดีไซน์เปลี่ยนโลกกะเพาเปลือก"แบรนด์". กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครกิจ.
- [5] ปุ่น คงเจริญเกียรติ และสมพร คงเจริญเกียรติ. (2541). บรรจุภัณฑ์อาหาร. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ด ยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- [6] บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นจำกัด.
- [7] วิลาสินี ขำพรหมราช. (2565). "การออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า กลุ่มทอผ้าขึ้นยวนบ้านถนนคด จังหวัดนครราชสีมา : วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ปีที่ 14 ฉบับที่ 1. หน้า 40-51.
- [8] ดารณี ธัญญสิริ. (2564). การวิเคราะห์แนวทางพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP วารสารสังคมศาสตร์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีที่ 5 ฉบับที่ 4. หน้า 31-40.
- [9] กาญจนภรณ์ นิลจินดาและคณะ (2564). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขามอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร : วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1. หน้า 529-544.
- [10] ภาณุวัฒน์ กาฬลิบ จันทนา อินสระและชนกนาถ มะยูโซ๊ะ. (2564). การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์น้ำปลาร้าปรุงรส ตราพารวย จังหวัดสระแก้ว : วารสารศิลปปริทัศน์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2. หน้า 71-79.